

Vergaderjaar 1986–1987

19545

Opheffing van de Raden van Arbeid

Nr. 8

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 18 februari 1987

De vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹ brengt van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit.

1. Algemeen

De leden van de C.D.A.-fractie namen met belangstelling kennis van het wetsvoorstel Opheffing van de Raden van Arbeid. Zij hechtten er allereerst aan een aantal kanttekeningen te plaatsen bij de (toekomstige) uitvoering van de sociale zekerheid in algemene zin, voordat zij nader zouden ingaan op de uitvoering van de demografische verzekeringen.

De veranderingen in de uitvoering van de sociale zekerheid zullen betrekking hebben op de beheersstructuur en op de uitvoeringsstructuur. Onder de beheersstructuur valt de Organisatiewet Sociale Verzekering. De uitvoeringsstructuur is afhankelijk van de verschillende taken en verantwoordelijkheden. Daarom zeiden de C.D.A.-fractieleden geneigd te zijn te kiezen voor afzonderlijke uitvoeringsorganisaties van werknemersverzekeringen, volksverzekeringen en arbeidsmarktbeleid. Inrichting en afbakening van deze organisaties zal vooral dienen te geschieden met het oog op de te stellen eisen van bereikbaarheid en toegankelijkheid voor de belanghebbenden. In dit verband staan de C.D.A.-fractieleden een meer cliëntgerichte benadering voor bij de uitvoering. Voor een cliëntvriendelijke behandeling is een goede bereikbaarheid in de regio van groot belang.

De C.D.A.-fractieleden onderkennen dat een regionale schaal van uitvoering alleen in fasen kan worden bereikt. Daarom achtten zij het van belang, dat het kabinet aan het proces van de herziening van de uitvoeringsstructuur uit een oogpunt van publiek belang randvoorwaarden verbindt. Deze randvoorwaarden dienen geen blauwdruk te zijn van de eindsituatie. Zij kunnen echter wel het veranderingsproces vergemakkelijken en bespoedigen, nadat daarover met sociale partners overeenstemming is bereikt. De uitgangspunten kunnen het kader aangeven, waarin knelpunten beter beheersbaar zullen zijn, zoals:

- de verwijzing van de cliënt bij overgang op grond van de betreffende regeling, beroep en leeftijd;
- de begeleiding van werklozen en arbeidsongeschikten;
- de verbanden tussen het beleidsniveau en het uitvoeringsniveau;
- de uitvoeringskosten en de automatisering;
- de informatievoorziening.

¹ Samenstelling:

Leden: Nypels (D66), Weijers (CDA), Kraaijeveld-Wouters (CDA) voorzitter, Beckers-de Bruijn (PPR), Spieker (PvdA), Moor (PvdA), Gerritse (CDA), Buurmeijer (PvdA), ondervoorzitter, Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), Groenman (D66), Oomen-Ruijten (CDA), Ter Veld (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Dales (PvdA), Linschoten (VVD), Alders (PvdA), Kamp (VVD), Nijhuis (VVD), Leijnse (PvdA), Doelman-Pel (CDA), G. Terpstra (CDA), De Leeuw (CDA) en Biesheuvel (CDA).

Plv. leden: Tommel (D66), Wolters (CDA), B. de Vries (CDA), Van Es (PSP), Worrell (PvdA), Kok (PvdA), Van Iersel (CDA), Korthals (VVD), Engwirda (D66), Van Noord (CDA), Van der Vlies (SGP), Melkert (PvdA), Van Gelder (PvdA), De Grave (VVD), Wöltgens (PvdA), Franssen (VVD), Schutte (GPV), Knol (PvdA), Paulis (CDA), Soutendijk van Appeldoorn (CDA), Tuinstra (CDA) en Leerling (RPF).

Na kennis genomen te hebben van de antwoorden op de gestelde vragen (zie 19 545, nr. 7), constateerden de leden van de C.D.A.-fractie dat de herziening van de uitvoeringsorganisatie de volle aandacht van het kabinet heeft. In de reactie naar aanleiding van de motie-Bosman/Nijhuis (19 261, nr. 71) zou de uiteenzetting over de integratie van beleidsterreinen mogelijk een minder zwaar accent hebben gekregen, indien de volksgezondheid niet als beleidsterrein was aangemerkt. De indieners van de motie hebben immers met de aanduiding «volksgezondheid» de Gemeenschappelijke Medische Dienst voor ogen gehad. Op die wijze gezien is er volgens deze leden een grotere verwantschap dan momenteel uit de overwegingen van het kabinet valt op te maken. Voorts hadden zij kennis genomen van het standpunt van het kabinet dat een uiteindelijke integratie niet op voorhand wordt afgewezen. Met belangstelling zien zij de nieuwe Arbeidsvoorzieningenwet en de wijziging van de Organisatiewet Sociale Verzekering tegemoet, die samen met het onderhavige wetsvoorstel belangrijke bouwstenen vormen voor de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid.

Blijkens de antwoorden (19 545, nr. 7, blz. 6) ligt het niet in het voornemen van de minister op de uitvoeringsstructuur van de demografische verzekering terug te komen. Graag vernamen de C.D.A.-fractieleden hoe bij een gescheiden adviesaanvraag over de regionalisatie van de uitvoering van de werknemersverzekeringen de regionale uitvoering van de demografische verzekeringen betrokken kunnen worden.

Ten slotte merkten de leden van de C.D.A.-fractie op dat zij tijdens de begrotingsbehandeling in het najaar van 1986 prioriteit hebben gevraagd voor een herstructurering van de nabestaandenregeling. Uit de toen gegeven reactie kregen zij de indruk, dat een herziening nog enige tijd op zich zal laten wachten. Zij vroegen of deze indruk juist is.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met grote belangstelling kennis genomen van het voornemen van het kabinet om op niet al te lange termijn te komen tot een meer gerichte adviesaanvraag aan de SER over een gefaseerde herziening van de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid in de richting van een regionale uitvoering op grondslag van de functionele decentralisatie. Hoewel de leden van de P.v.d.A.-fractie erkenden dat de praktijk er toe zou kunnen dwingen reeds thans, vooruitlopend op de concretisering van deze voornemens en de wetgeving terzake, een aanvang te maken met een herziening van een deel van de uitvoeringsorganisatie, meenden zij dat het, zeker op het eerste gezicht, merkwaardig aandoet om daarbij een aanvang te maken met het opheffen van de Raden van Arbeid, een bij uitstek regionaal functionerend uitvoeringsorgaan. Alvorens in te gaan op de meer concrete voorstellen ten aanzien van de Raden van Arbeid achtten deze leden dan ook een discussie meer ten principale over de toekomstige uitvoeringsorganisatie en de uitwerking van de doelstelling om te komen tot die regionale uitvoering op grondslag van functionele decentralisatie gewenst.

Het zou immers zeer wel tot de mogelijkheden kunnen behoren dat juist de huidige Raden van Arbeid kern zullen zijn van die toekomstige regionale uitvoeringsstructuur, aldus bleven zij van opvatting. Te meer nu in het verslag van een schriftelijk overleg (19 545, nr. 7) wordt opgemerkt dat de vernieuwing van de Organisatiewet Sociale Verzekering in voorbereiding is, doet deze broksgewijze aanpak merkwaardig aan. Het gevaar is groot, zo meenden de leden van de P.v.d.A.-fractie, dat op deze wijze een verbrokkelde uitvoeringsstructuur zal ontstaan, waarbij steeds delen van de sociale verzekeringsorganisatie worden «gereorganiseerd» zonder voldoende oog te hebben voor de onderlinge samenhang of voor de samenhang tussen de sociale zekerheidsuitvoeringsorganisatie en belendende terreinen, zoals het arbeidsvoorzieningenbeleid en de volksgezondheid. Betekent de toezegging dat voorkomen zal worden dat deelorganisaties nieuwe barrières ontwerpen voor verdere integratie in

een totaalbeeld dat – nadat de grote lijnen daarvan beschikbaar zijn – ook deelreorganisaties opnieuw ter discussie zullen moeten worden gesteld? Is het dan wijsheid om delen te reorganiseren zonder dat er enig uitzicht bestaat op het geheel?

De leden van de P.v.d.A.-fractie herinnerden aan de discussie over de sociale decentralisatie van Dr. Kuyper en de discussie rondom de Radenwet van Talma.

Minister Talma bedoelde destijds de uitvoering van de sociale zekerheid op te dragen aan dezelfde, uit de kring der belanghebbenden samengestelde en met zekere zelfstandigheid beklede, gewestelijke organen, Raden van Arbeid genaamd. Door de hele geschiedenis heen is de zelfstandigheid van de Raden van Arbeid steeds onderwerp van discussie geweest. In 1933 besnoeide minister Verschuur de zelfstandigheid van de Raden van Arbeid, hetgeen zijn motivering vond in de wenselijkheid van een grotere eenheid in wetstoepassing en meer invloed van het centrale verzekeringsorgaan: de Bank, op het administratieve beleid. De grotere bevoegdheid van de Bank zou echter haar begrenzing moeten vinden in de bedoeling, welke aan de toekenning daarvan ten grondslag lag, en zou slechts dan mogen worden uitgeoefend, wanneer een bepaalde wetstoepassing door één of meer Raden van Arbeid naar het oordeel van de Bank ongewenste gevolgen zou hebben voor de fondsen onder haar beheer. De Commissie-Van Rhijn constateert één in haar (Londen, mei 1945): «Hoewel deze nieuwe wet dus geen principieele wijziging in de bestaande regeling bracht en met name de Regeering niet was gezwicht voor den aandrang van de van degenen die aan de Raden van Arbeid alle zelfbestuur wilden ontnemen en hen tot agentschappen van de Rijksverzekeringsbank terugbrengen was toch in de loop der tijden van den oorspronkelijken opzet van minister Talma, die zich de Raden immers als publiekrechtelijke lichamen had gedacht met administratieve, juridische, vermogensrechtelijke en verordenende bevoegdheden weinig meer overgebleven.»

Na de Tweede Wereldoorlog adviseerde de Commissie-Van Rhijn om de uitvoering van de sociale zekerheid te leggen in de handen van regionaal gespreide Sociale Raden, die bij de uitoefening van hun taak een zo groot mogelijke mate van zelfstandigheid genieten onder controle van een Centrale Sociale Raad. Het beheer van de fondsen zou plaatsvinden door de Bank, eveneens onder controle van een Centrale Sociale Raad. De feitelijke ontwikkeling maakt duidelijk dat het die weg niet is opgegaan, integendeel. De leden van de P.v.d.A.-fractie moesten constateren dat met het onderhavige wetsvoorstel bereikt wordt wat in 1933 door het toenmalige kabinet werd tegengehouden.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wezen erop dat deze ontwikkeling zich in feite niet verhoudt tot het hele denken over een verdergaande regionalisering van de uitvoering van de sociale zekerheid. Een denken wat zijn grond vindt in de samenhang die voor uitkeringsgerechtigden bestaat tussen uitkering en arbeidsomstandigheden, arbeidsvoorzieningen, gezondheidszorg en welzijnsbeleid op regionaal niveau. Ook spreekt uit het voornemen om te komen tot een verdergaande regionalisatie de behoefte om de uitvoering van de sociale verzekering en de beslissing over een individuele gevalbehandeling dichter bij de individu te brengen en niet ver weg in een centralistisch orgaan. In het kader van een regionale uitvoering zou het zeer wel mogelijk zijn de Raden van Arbeid als basis te nemen voor de uitvoering van een deel van de sociale zekerheid.

Wat is de achtergrond van de opvatting van het kabinet – neergelegd in kamerstuk 19545, nr. 7 – dat zulks niet voor de hand zou liggen? Overweegt het kabinet in het kader van de algehele herziening van de uitvoeringsorganisatie taken in het kader van de volksverzekeringen over te dragen aan de gemeenten dan wel aan de paritair bestuurde bedrijfsverenigingen?

Op welk moment denkt het kabinet zijn opvattingen te kunnen geven over mogelijke overdracht van de werknemersverzekeringen aan de

sociale partners? En op grond van welke overwegingen zou het dan tot de mogelijkheden behoren ook de volksverzekeringen aan deze paritaire uitvoeringsorganen op te dragen?

De leden van de P.v.d.A.-fractie stonden uiterst terughoudend tegenover deze denkrichting. Overdracht van de uitvoering van de volksverzekeringen aan de gemeenten zou wellicht meer in de rede liggen, maar naar de opvatting van de P.v.d.A.-fractieleden is het zeer de vraag of een zover gedecentraliseerde uitvoering van ouderdomspensioen en kinderbijslag wel gewenst zou zijn.

De vragen in het verslag van een schriftelijk overleg (kamerstuk 19545, nr. 7) alsmede de hier gestelde vragen geven, naar het oordeel van de leden van de P.v.d.A.-fractie, een duidelijke indicatie van de ongelukkige situatie waarin de Kamer thans verkeert om een wetsvoorstel op een deel van de organisatie van de sociale zekerheid te moeten behandelen zonder dat het kabinet nog blijk heeft gegeven van enige visie over de toekomstige uitvoeringsstructuur. De argumenten van de zijde van het kabinet zullen beter moeten worden onderbouwd wil het voorstel kunnen rekenen op de instemming van de P.v.d.A.-fractie.

In het bijzonder zal ook voldaan moeten worden aan een aantal voorwaarden waaraan dit deel van de uitvoeringsorganisatie moet voldoen, *gelegen in de sfeer van de belangen van de consument.*

De leden van de P.v.d.A.-fractie meenden dat de door het kabinet bij dit wetsvoorstel naar voren gebrachte argumenten, namelijk dat de demografische ontwikkelingen zouden leiden tot een te klein aantal gevalshandelingen om de Raden van Arbeid nog zinvol te doen zijn, niet voldoende sterk zijn om tot opheffing van de Raden op dit moment over te gaan.

De leden behorend tot de V.V.D.-fractie hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het voorstel om de Raden van Arbeid op te heffen. Niet in de eerste plaats vanwege de daarvoor aangevoerde argumenten, maar vanwege het moment waarop. Met dit wetsvoorstel wordt immers, zo zeiden zij, vooruitgelopen op een algehele herziening van de uitvoering van de sociale zekerheid. Zij verwezen in dit verband naar het toch wel bijzondere feit dat de commissie reeds eerder in de vorm van een commissieverslag een aantal prealabele vragen had gesteld. De beantwoording daarvan had hun bezwaar niet of nauwelijks kunnen doen afnemen. Daarnaast vonden deze leden de argumenten voor het voorstel als zodanig, hoewel deze op het eerste gezicht plausibel lijken, voornamelijk niet erg overtuigend.

De leden van de V.V.D.-fractie memoreerden dat zij reeds tijdens de UCV van maart 1983, en recentelijk tijdens de plenaire behandeling van de herziening van het stelsel van sociale zekerheid, hadden gesproken over de reorganisatie van de uitvoering. Zij hadden toen gewezen op de noodzaak van stroomlijning, modernisering en regionalisering van de uitvoeringsorganisatie en bij het toenmalige kabinet aangedrongen op het spoedig ontwikkelen van een visie. De herziening van de uitvoeringsorganisatie is immers reeds ruim 20 jaar in discussie. Deze leden hadden geconstateerd dat het kabinet de relatie tussen het onderhavige voorstel en de herziening van de totale uitvoeringsorganisatie ook erkent. Zij verwezen daarbij onder meer naar blz. 8 van de memorie van toelichting: «de uitvoeringsorganisatie van de demografische verzekeringen (...), heeft consequenties voor de visie voor de toekomstige structuur van de gehele uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid». Hoe luidt die visie dan? Zij vroegen dit tevens omdat de huidige minister aangekondigd heeft dat op korte termijn een wetsvoorstel bij de Kamer ingediend zal worden over de topstructuur. Bovendien zal, blijkens de memorie van toelichting op dit wetsvoorstel, het kabinet op niet al te lange termijn een meer gerichte adviesaanvraag aan de SER overwegen over een gefaseerde herziening van de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid in de richting van een regionale uitvoering op de grondslag van functionele decentralisatie.

Indien het kabinet reeds een visie heeft, waarom wordt die dan niet gegeven? Indien het kabinet echter nog geen visie heeft, hoe denkt het dan een gerichte adviesaanvraag te formuleren?

De hier aan het woord zijnde leden van de V.V.D.-fractie hadden uit de beantwoording van de door de commissie gestelde prealabele vragen de indruk gekregen dat het kabinet de problematiek van de uitvoering op de lange baan geschoven heeft en afhankelijk heeft gesteld van de eventuele overdracht van de werknemersverzekeringen aan de werkgevers- en werknemersorganisaties. Is die indruk juist en houdt dat dan ook in dat er – anders dan de memorie van toelichting vermeldt – voorlopig geen gerichte adviesaanvraag aan de SER komt? Zo ja, is het onderhavige wetsvoorstel dan nog wel opportuun?

In ieder geval vonden deze leden dat niet tot opheffing van de Raden van Arbeid zou moeten worden overgegaan, tenzij helderheid wordt geschapen over de toekomstige uitvoeringsstructuur, opdat getoetst kan worden of opheffing daarin al dan niet past. In dit verband wezen zij op een naar hun oordeel inconsequent standpunt in de memorie van toelichting.

Enerzijds merkt de bewindsman op dat het niet in zijn voornemen ligt om na opheffing van de Raden van Arbeid nieuwe wijzigingen in de uitvoeringsorganisatie van de demografische verzekeringen te overwegen (blz. 5 memorie van toelichting). Anderzijds wordt vermeld dat te zijner tijd kan worden gezien of het advies van de SER over de regionalisatie aanleiding geeft tot aanpassing en/of afstemming (zie blz. 6 memorie van toelichting) alsmede dat indien het in te dienen wetsvoorstel inzake het beheersingsorgaan dat vergt, ook enige wijzigingsvoorstellen met betrekking tot de uitvoeringsorganisatiestructuur van de demografische verzekeringen zullen worden voorgelegd (blz. 9 memorie van toelichting). Uit de beantwoording van het commissieverslag hadden deze leden begrepen dat het kabinet van oordeel is dat elke deelreorganisatie op eigen merites moet worden beoordeeld. Die opvatting zeiden de leden van de V.V.D.-fractie te kunnen delen, doch niet los van een totale visie als referentiekader. Het woord *deelreorganisatie* veronderstelt immers een groter geheel, zo merkten zij op. Zij hadden echter nog niet het gevoel dat er bij het kabinet al qua visie op dit punt van een groter geheel sprake is. Een aanpak in de geest van «we beginnen ergens en we zien wel waar we eindigen» vonden deze leden niet verantwoord, gelet op de belangen die bij de uitvoering van de sociale zekerheid op het spel staan.

De leden van de V.V.D.-fractie memoreerden dat zij reeds eerder en meer dan eens het belang van een cliëntgerichte uitvoeringsorganisatie hadden bepleit.

In de toelichting op het wetsvoorstel wordt opgemerkt dat de regionale uitvoering – waarvoor de leden van de V.V.D.-fractie reeds eerder hadden gepleit – ook van volksverzekeringen gewenst is vanuit het oogpunt van cliëntgerichtheid. Zij hadden zich erover verbaasd dat in het onderhavige wetsvoorstel geen enkele garantie voorkomt, in tegenstelling tot de huidige situatie/taakverdelingsbeschikking. Moet hieruit, zo vroegen zij, de conclusie worden getrokken dat de regionale component in de uitvoering in feite afhankelijk wordt van het zittende bestuur en/of de fungerende directie van de SVB?

Overigens merkten deze leden in dit verband nog op dat de bewindsman in het antwoord op het commissieverslag de motie-Bosman/Nijhuis (19 261, nr. 71) inzake de regionalisatie van de uitvoering en de cliëntgerichtheid niet geheel juist interpreteert, door er ten onrechte «op termijn» aan toe te voegen. De integratie c.q. coördinatie met andere onderdelen van beleid zoals arbeidsbemiddeling zal niet anders dan op termijn gerealiseerd worden, doch een visie omtrent regionalisatie als wezenlijk onderdeel van de totale visie dient snel gegeven en gerealiseerd te worden. De aanleiding van de motie, zo memoreerden zij, was immers het feit dat het kabinet bij de stelselwijziging mededeelde de reorganisatie

van de uitvoeringsorganisatie te willen beperken tot de topstructuur, hetgeen niet overeen bleek te komen met de opvatting van de coalitiefracties.

Hun betoog in algemene zin afrondend merkten de leden van de V.V.D.-fractie op dat zij de door het kabinet aangevoerde argumenten voor opheffing van de Raden van Arbeid niet bijster sterk achtten. Een betere onderbouwing leek hen daarom noodzakelijk.

De leden van de fractie van D66 waren voorsnog niet overtuigd van de noodzaak op dit moment de Raden van Arbeid op te heffen. Het kabinet geeft voor de voorgestelde opheffing als argument dat de ontwikkelingen in de demografische verzekeringen er toe leiden dat de werkzaamheden van de Raden sterk zullen verminderen. Het is nog maar de vraag of dat werkelijk het geval zal zijn. Deze leden wilden daarop nog nader terugkomen.

Toch is het juist deze personeelsproblematiek die volgens het kabinet de voornaamste aanleiding is tot het wetsvoorstel. Juist dat vraagstuk vergt op korte termijn een oplossing, volgens de minister. Daartegenover staat echter dat de aanvaarding van het wetsvoorstel geen noemenswaardige gevolgen zal hebben voor de huidige personeelsformatie van de Raden van Arbeid. Deze leden begrepen hier niet uit dat uitstel tot het moment waarop de fundamentele discussie is gevoerd over de integrale uitvoeringsorganisatie niet mogelijk zou zijn. Het kwam hen voor dat het afwachten van deze fundamentele discussie relevant zou zijn om vanuit het belang van de cliënt te bezien in hoeverre er werkelijk tot een decentrale uitvoering van zowel volksverzekeringen als werknemersverzekeringen gekomen kan worden.

Wat bedoelt de bewindsman met de opmerking onderaan blz. 8 van de memorie van toelichting, dat de uitvoeringsorganisatie van de demografische verzekeringen consequenties heeft voor de visie voor de toekomstige structuur van de gehele uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid? De hele teneur van de memorie van toelichting is naar de mening van de hier aan het woord zijnde leden toch, dat dit wetsvoorstel los mag worden gezien van de eventuele plannen om de uitvoeringsorganisatie als zodanig te herzien? Het kwam deze leden als onjuist voor elke deelreorganisatie op eigen mérites te beoordelen. De Kamer dreigt daardoor het zicht te verliezen op de implicaties van een functionele decentralisatie van de uitvoering van de sociale zekerheidswetten.

Welk tijdspad heeft het kabinet overigens voor ogen als het gaat om de herziening van de uitvoeringsorganisatie, als steeds gesproken wordt over een gefaseerde aanpak? Wanneer kan de discussienota tegemoet gezien worden ter uitvoering van de motie-Groenman/Schutte (Kamerstuk 19 700, XV, nr. 38) met betrekking tot de overdracht van de werknemersverzekeringen aan de sociale partners.

De leden behorend tot de fractie van de S.G.P. hadden met belangstelling kennisgenomen van het onderhavige voorstel van wet. Zij zouden volstaan met het maken van enige opmerkingen en het stellen van enkele vragen.

Het lid van de G.P.V.-fractie had met instemming kennis genomen van dit voorstel van wet. De ontwikkelingen ten aanzien van de hoeveelheid werkzaamheden bij de Raden van Arbeid leiden welhaast noodgedwongen tot aanpassing van de structuur. Het omvormen van de Raden van Arbeid tot districtskantoren van de Sociale Verzekeringsbank lijkt op het eerste gezicht een goede en ook logische oplossing. Prettig neveneffect is dat een einde kan worden gemaakt aan de vermenging van de toezichthoudende en de uitvoerende functies van de Sociale Verzekeringsbank.

Het lid van de R.P.F.-fractie had met grote belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Dit voorstel staat niet los van op handen zijnde veranderingen in de organisatiestructuur van de sociale verzekeringsorganen; te denken valt aan de vormgeving van een centraal beheersingsorgaan en een eventuele regionalisatie. Op deze wijzigingen is nog niet ingespeeld. In dit verband rijst de vraag wanneer het wetsvoorstel betreffende het centraal beheersingsorgaan bij de Tweede Kamer zal worden ingediend, ten einde de gevolgen daarvan voor de positie van de werknemers bij de SVB te kunnen nagaan.

2. De strekking van het wetsvoorstel

De leden van de C.D.A.-fractie gingen hierna in op de aspecten van de integratie van de Raden van Arbeid en de Sociale Verzekeringsbank. Zij constateerden dat de SER in overweging geeft aan de districtskantoren adviescolleges te verbinden. Volgens het kabinet stuit dit, vanwege onvoldoende gedeconcentreerde taken naast die van de districtsdirecteuren, op bezwaren. In hoeverre zouden de omgevormde besturen van de Raden nog een taak kunnen vervullen bij de aspecten, verbonden aan de integratie en automatisering, zo vroegen de C.D.A.-fractieleden. Ook zouden zij ingelicht willen worden over raakvlakken van de door de SER voorgestelde adviescolleges met de mogelijke tripartite organen voor het arbeidsvoorzieningsbeleid.

De C.D.A.-fractieleden constateerden, dat onder toezicht van de SVR de eindverantwoordelijkheid voor de vormgeving van de organisatiestructuur bij de SVB komt te liggen. De toelichting vermeldt, dat uit doelmatigheidsoverwegingen de uitvoerende taken in beginsel kunnen leiden tot vijf districtskantoren met hulpkantoren. Is de opgestelde computerapparatuur bij vijf Raden van Arbeid niet een onderschatting van de technische mogelijkheden en in de tijd gezien een toevallige omstandigheid? Een andere automatiseringstechniek zou het mogelijk kunnen maken de uitvoerende taken, de gevalsbehandeling, dichter bij de cliënt te brengen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie constateerden dat met de invoering van de Wet op de Studiefinanciering nog steeds het recht op kinderbijslag bestaat voor een niet onaanzienlijk deel van de kinderen van 18 jaar en ouder. Zij verzochten het kabinet daarover feitelijke en kwantitatieve informatie te verstrekken.

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden vast dat de recente ontwikkelingen met betrekking tot de AOW – de individualisering en de eventuele inkomensafhankelijke toeslag voor de jongste der echtgenoten – een aanzienlijke uitvoeringsverzwaring met zich mee zal brengen. Zij wezen er op dat, nu bij de stelselherziening deze vorm van individualisering is uitgebreid tot niet-gehuwde partners (zij het met de onduidelijkheid wat er zal gebeuren na 1 april 1988) er op gerekend moet worden dat de uitvoeringsorganisatie met veel meer en met veel ingewikkelder zaken van gevalsbehandeling te maken zal krijgen. Zij verzochten hierop een reactie van de minister.

De voornemens ten aanzien van een herziening van de AWW – een weduwnaarspensioen, wellicht ook een partnerpensioen en misschien ook hier inkomens- en partnerinkomensafhankelijke regelingen (waarover zij uitdrukkelijk geen oordeel uitspraken) maken het niet waarschijnlijk dat de gevalsbehandeling eenvoudiger zal worden.

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren niet overtuigd van de stellingname dat de demografische ontwikkeling en de automatisering zal leiden tot een dusdanig kleine omvang van gevalsbehandelingswerkzaamheden dat de Raden van Arbeid te klein zouden worden voor een voortzetting van hun zelfstandig bestaan.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen waarom niet is overwogen door te gaan op de gedachten als destijds geformuleerd door de Commissie-Van Rhijn, waarbij regionale Sociale Raden de gevalsbehandeling

zouden verrichten onder toezicht van een Centrale Sociale Raad en de Bank, ook onder toezicht van een Centrale Sociale Raad, het beheer van de fondsen als taak zou krijgen. Ook in dat geval zouden de gevalsbehandeling bij één uitvoeringsorgaan liggen – in dit geval regionale Raden – en niet, afhankelijk van de individuele gevallen, verdeeld zijn in Raden en Bank. Ook dan zou de uitvoerende en de toezichhoudende functie van de Sociale Verzekeringsbank niet vermengd zijn. De cliëntgerichtheid zou hiermee geheel tot haar recht komen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wezen erop dat in het SER-advies van 12 mei 1984 over de uitvoeringsorganisatie aan de top de Raden van Arbeid wel bleven bestaan. De SVB zou, in die visie alle volksverzekeringsfondsen beheren en de SVR zou zowel op de Raden als de Bank een toezichhoudende functie hebben. Zij verzochten hierop een reactie.

De leden van de P.v.d.A.-fractie verzochten tevens een reactie op een andere gedachte. Waarom, zo vroegen zij, zouden door de Raden van Arbeid niet al die zaken geregeld kunnen worden voor AOW-gerechtigden wat voor werknemers door de werkgever wordt geregeld. Dan zouden AOW- en pensioenuitbetaling gecombineerd kunnen lopen via de Raden van Arbeid, daar zou de belasting kunnen worden ingehouden, het ziekenfonds geregeld worden, eventueel de eigen bijdrage voor bejaardenoorden of naar een AWBZ-instelling kunnen worden geregeld.

Een soortgelijke gedachte zou ook kunnen worden uitgewerkt met betrekking tot betalingen vanuit de rijksoverheid voor kinderen onder de 18 jaar. Bij voorbeeld de uitbetaling van de pleeggezinvergoeding die nu via andere kanalen verloopt.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wensten op deze suggesties een reactie, te meer waar zij de indruk hadden dat bij voorbeeld de huidige uitbetaling van kinderbijslag en pleegkindvergoeding tot problemen en mogelijk oneigenlijk gebruik kunnen leiden.

Het hoofdargument dat de leden van de P.v.d.A.-fractie in het kabinetsstandpunt meenden te moeten onderkennen is in feite het pleidooi voor het efficiënter werken van gecentraliseerde uitvoering. Zij zouden zeker niet willen stellen dat centralisatie geen voordelen kan hebben, ook op het terrein van doelmatigheid. Wel waren zij van oordeel dat centralisatie ook nadelen kan meebrengen, zoals het risico van «bureaucratisering», toeneming van regelgeving, circulaires etcetera. Naar hun oordeel zou het, juist gezien de mogelijkheden die de technologische ontwikkeling biedt voor onder meer informatie-uitwisseling, beter mogelijk zijn dan vroeger om regionale uitvoering in te voeren en uit te breiden. De vermeende voordelen van centralisatie voor de doelmatigheid zouden weleens meer kunnen voortvloeien uit de wens tot centralisatie dan uit de werkelijke noodzaak daartoe.

De leden van de P.v.d.A.-fractie wensten hierop een reactie. Zij vreesden dat, indien iedere discussie over decentralisatie in de sociale zekerheid met de hier uitgewerkte doelmatigheidsopvatting zal worden geconfronteerd, voornemens om te komen tot decentralisatie uiteindelijk in de prullenbak zullen verzeilen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden niet instemmen met de opvatting van het kabinet dat, bij eventuele inwerkingtreding van dit wetsvoorstel, de huidige taakverdeling tussen de SVB en de Raden van Arbeid gehandhaafd kan blijven. Vanuit de optiek van de cliëntgerichtheid meenden zij dat, wanneer de Raden eventueel zouden gaan werken als districtskantoren van de SVB, de gevalsbehandeling in het algemeen ten principale in de regio zou moeten plaatsvinden. Deze leden achtten het zeer wel mogelijk ook de eerste beroepsgang regionaal te doen zijn. Zij waren absoluut tegen de opvattingen als vermeld in de memorie van toelichting dat er een vermindering van het aantal districtskantoren zou moeten plaatsvinden en aangesloten zou moeten worden bij de vijf computerraden. Cliëntgerichtheid vereist een goede regionale spreiding.

De leden van de P.v.d.A.-fractie achtten het niet de taak van de Kamer zich uit te spreken over steunpunten, plaatselijk te organiseren spreekuren en dergelijke. Dat, meenden zij, is een taak van de organisatie zelve. Wel meenden zij dat in iedere provincie, alsmede in de grote steden, een uitvoeringskantoor behoort te zijn dat bereikbaar is en aanspreekbaar voor de cliënt.

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren van oordeel dat het wenselijk zou zijn bij de eventuele districtskantoren – indien de kabinetsvoorstellen doorgang zullen vinden – adviescolleges in te stellen, echter van een bredere samenstelling dan thans het geval is. Zij wezen er op dat in toenemende mate vanuit de ouderenbonden gesteld wordt dat zij niet betrokken zijn bij uitvoering en regelgeving van de sociale verzekeringswetten waarvan juist zij vaak afhankelijk zijn. Zeker voor de AOW zou het vanzelfsprekend zijn dat vertegenwoordigers uit die kringen ook in de adviescolleges vertegenwoordigd zijn. Waar rondom de pensioenfondsen een discussie kan ontstaan of niet juist de vakbeweging de belangen van gepensioneerde werknemers bij uitstek behartigt, bij de AOW is het in ieder geval niet het prerogatief van de sociale partners hierop invloed uit te mogen oefenen. Deze leden meenden dat ook ten aanzien van het bestuur van de Sociale Verzekeringsbank een nadere discussie over de samenstelling van het bestuur in het licht van een grotere betrokkenheid van de cliënten noodzakelijk is.

Het had de leden van de P.v.d.A.-fractie verbaasd dat het kabinet van oordeel is dat er bij de uitvoering van de demografische verzekeringen geen sprake zou zijn van regionale verschillen. Met invoering van andere criteria dan leeftijd of het hebben van kinderen – zij wezen op de inkomenscriteria in de AOW – neemt de controle op de leefsituatie van betrokkenen toe. Dat vereist afstemming op de wijze waarop bij voorbeeld gemeenten in de uitvoering omgaan met begrippen als «economische eenheid». Zeker zullen daarbij regionale verschillen een rol kunnen spelen.

Zoals uit het voorgaande reeds was gebleken waren de leden van de V.V.D.-fractie van oordeel dat opheffing van de Raden van Arbeid niet los gezien kan worden van de algehele herziening van de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid. Dit was naar hun oordeel te meer het geval omdat de Raden een uitstekend vertrekpunt zouden kunnen vormen. Juist de Raden van Arbeid hebben als enig orgaan beslissingsbevoegdheid op regionaal niveau. Tegen de achtergrond van de gewenste regionalisatie van de uitvoeringsstructuur zou opheffing van de Raden van Arbeid en juist het elimineren van de regionale beslissingsbevoegdheid en het daarbij horende bestuurlijke kader naar het oordeel van deze leden slechts mogen geschieden indien er sprake zou zijn van een noodsituatie. Zo'n noodsituatie zou er zijn indien bij voorbeeld één of meer afzonderlijke, autonome Raden een gecoördineerde aanpak van de automatisering zouden blokkeren. Is dat het geval? Is het opheffen van de autonomie van de 22 Raden een absolute voorwaarde voor het welslagen van het automatiseringsproces.

De leden van de V.V.D.-fractie vonden het nogal opmerkelijk dat het kabinet tevens als reden voor het opheffen van de Raden van Arbeid aanvoert het kennelijk te grote aantal en dat opheffing moet leiden tot vermindering van het aantal districtskantoren. Hoe moet dit worden beoordeeld in het kader van de gewenste regionalisatie van de uitvoering? Zou in dit verband ook uitbreiding in aanmerking kunnen komen? Kan de minister tevens reageren op de uitlatingen van de president-directeur van de SVB over het al dan niet verminderen van het aantal Raden (zie het interview in het «Algemeen Dagblad» van 17 januari 1987). In ieder geval konden deze leden zich niet aan de indruk onttrekken dat de SVB als belanghebbende op dit punt een andere mening heeft. Daarmee wordt één van de argumenten van het kabinet ontkracht. Wat betreft het andere

argument, namelijk de vermindering van de personeelsomvang als gevolg van onder meer de automatisering waren deze leden niet echt onder de indruk. De personeelsomvang daalt weliswaar flink, doch verschilt niet aanmerkelijk van de personeelsomvang die de Raden bij de oprichting hadden. De personeelsomvang was toen geen reden de (autonome) Raden van Arbeid niet in te stellen. Of is er soms een gedachte «in het achterhoofd» van het kabinet c.q. de SVB om de personeelsomvang op termijn nog verder terug te brengen? Zij verwezen daarbij naar het eerder geciteerde interview waarin de president-directeur van de SVB een lager aantal personeelsleden noemt dan de memorie van toelichting.

Het onderhavige wetsvoorstel leidt tot meer centralisatie, gezien de versterkte rol van de SVB, terwijl juist de individuele gevalsbeoordeling decentraal zou moeten plaatsvinden, aldus de leden van de fractie van D66. Ook de SER wees immers op het gevaar dat door het wegvallen van de bestuurlijke deskundigheid en ervaring van de huidige raadsleden, de cliëntgerichtheid in het gedrang komt. Voor deze leden staat die cliëntgerichtheid voorop. Kan de minister mededelen hoe vaak het bij de relatief eenvoudige uitvoering van de kinderbijslagregeling om probleemgevallen gaat? Dezelfde vraag laat zich stellen als het om nadere onderzoeken gaat in verband met de AOW en de AWW. Welke werkgelegenheidseffecten zijn te verwachten van de overigens door de leden van de fractie van D66 afgewezen per 1 april 1988 effectief wordende inkomenstoets voor het recht op toeslag in de AOW, van de gelijke behandeling van niet-huwelijkse met huwelijkse samenlevingsvormen in de AOW en met de aangekondigde nieuwe nabestaandenregeling, waarbij waarschijnlijk ook kennis van inkomensonderzoeken noodzakelijk zal blijken?

Het kabinet stelt dat het specifieke karakter van de demografische verzekeringen, met name van de AKW, met zich meebrengt dat de rechten van belanghebbenden vrijwel uitsluitend zijn gebaseerd op objectieve criteria. Hoewel dat inderdaad bij de AKW grotendeels het geval is, geldt dat zeker in de toekomst niet voor de AOW en de AWW. Het gaat dan om individuele gevallen, die niet met objectief vast te stellen criteria zijn te beoordelen.

Individuele gevallen dienen dicht bij de burger te worden behandeld, zodat beperking van het aantal districtskantoren niet zonder meer voor de hand ligt. Wat verwacht het kabinet, als het gaat om individuele probleemgevallen, van aansluiting bij de nu bestaande vijf «computerraden»? Het woord alleen al doet niet veel goeds voor de cliënten vermoeden. Vooral nog waren de leden van de fractie van D66 van mening dat een gecoördineerde aanpak van de personeelsproblematiek, die overigens beter dient te worden onderbouwd, het rechtstreekse toezicht van de Sociale Verzekeringsraad en de gewenste decentralisatie van de uitvoering van de AOW en AWW, niet per definitie nopen tot opheffing van de Raden van Arbeid.

De eerste twee zaken zijn niet ook zonder een integratie van de SVB en de Raden van Arbeid te realiseren. Kan de gewenste op de cliënt gerichte decentralisatie van de uitvoering niet worden bereikt door aanpassing van de desbetreffende taakverdelingsbeschikkingen, zo vroegen deze leden.

In paragraaf 2 van de memorie van toelichting wordt aangeduid welke factoren de reorganisatie van de uitvoeringsorganisatie van de demografische verzekeringen thans noodzakelijk maken, aldus merkten de leden van de fractie van de S.G.P. op. Daarbij gaat het met name om de afschaffing van het recht op kinderbijslag van kinderen van 18 jaar en ouder in het kader van de Wet op de Studiefinanciering, de wijzigingen met betrekking tot de aanvraag en de uitbetaling van de kinderbijslag en de automatisering van de kinderbijslagadministratie. Waaruit is evenwel intussen gebleken, dat aan het begin van de jaren '90 een verdere vermindering van het personeelsbestand bij de Sociale Verzekeringsbank

en de Raden van Arbeid als gevolg van de automatisering van de AOW/AWW-administratie zal plaatsvinden, zo vroegen de leden van de fractie van de S.G.P.? Kan in dit verband een nadere toelichting worden verkregen in welke mate de personeelsbehoefte in het kader van de uitvoering van de AOW/AWW per saldo op den duur eveneens sterk zal verminderen? Van belang is ook de reactie van het Bestuur van de Vereniging van Raden van Arbeid op de brief van 13 januari 1987 van de commissie Sociale Verzekering van de Stichting van de Arbeid. Zij noemt het een misvatting dat het personeelsbestand bij de Raden van Arbeid met ongeveer 80% zal afnemen. In het SER-advies komt dit percentage ook niet voor, zelfs niet ten aanzien van de afdeling Kinderbijslag. De leden van de fractie van de S.G.P. zouden hierover gaarne een nadere toelichting willen ontvangen van de bewindsman. Hoe moet het feit worden ingeschat dat na de invoering van de studiefinanciering op 1 oktober 1986 geen enkel personeelslid in vaste dienst gedwongen is ontslagen?

Waarom is het advies van de SER ten aanzien van het instellen van adviescommissies niet in het wetsvoorstel overgenomen? Met andere woorden: waarom wordt inspraak van het bedrijfsleven in de regio niet gewenst geacht? De huidige voorstellen tot omvorming van de 22 Raden van Arbeid tot een vooralsnog gelijk aantal districtskantoren van de Sociale Verzekeringsbank lijkt de leden van de fractie van de S.G.P. een te billijken optie. Hoe is het oordeel van de bewindsman – van diverse zijden geuit – over de mening dat vanuit een geïntegreerde werkorganisatie, waarin het beleid centraal tot stand komt, een gevalbehandeling wordt gerealiseerd die geografisch gezien zo dicht mogelijk bij de burger plaatsvindt, om langs deze weg een cliëntgerichte uitvoering van de taken te waarborgen? Welke initiatieven zijn er reeds genomen om te komen tot een integratie van arbeidsvoorwaardenregelingen, alsmede met betrekking tot de vormgeving van een nieuwe geïntegreerde organisatie, alsook met betrekking tot het proces van herverdeling van werkzaamheden?

Het ligt volgens het kabinet niet voor de hand dat de Raden van Arbeid de kern zouden kunnen vormen van de toekomstige regionale uitvoeringsstructuur. Indien het reeds aanwezig zijn van een regionale uitvoeringsstructuur een belangrijk criterium zou zijn, dan komen gemeenten, de arbeidsbureaus, de bedrijfsverenigingen met hun districtskantoren met meer recht in beeld dan de Raden van Arbeid, zo wordt gesteld, omdat de Raden zich bezighouden met de uitvoering van een drietal demografische regelingen, waarbij nauwelijks een band met het arbeidsgebeuren aanwezig is. Moet hieruit worden begrepen een definitieve afwijzing binnen het kader van één regionale uitvoeringsstructuur die is geënt op de regionale (bij)kantoren van de bedrijfsverenigingen, zo vroegen de leden van de fractie van de S.G.P.? Wat is in dit verband de stand van zaken met betrekking tot het eventueel plaatsvinden van besluitvorming over een mogelijke overdracht van de werknemersverzekeringen aan de sociale partners?

Een aantal aspecten van het voorstel riep bij het lid van de G.P.V.-fractie nog vragen op. Zo is het de bedoeling het aantal nieuw te vormen districtskantoren te beperken tot vijf, waarbij dan kan worden aangesloten bij de geautomatiseerde structuur. Echter het voornemen bestaat om, in navolging van het SER-advies, te komen tot een dicht netwerk van steunpunten. Dit zou de cliëntgerichtheid kunnen vergroten, omdat deze steunpunten primair een informatiefunctie zouden moeten hebben. De vraag rees echter of de vorming van dergelijke steunpunten niet eerder verwarrend zal werken. Immers, de verwerking van aanvragen en de uitbetaling zal meestal per districtskantoor plaatsvinden, voor informatie zou men dan weer naar het steunpunt moeten. Maar zal de relevante informatie over uitbetaling en problemen daarbij niet toch door het districtskantoor gegeven moeten worden? Zal de informatie die een steunpunt kan verschaffen zich in de praktijk niet beperken tot algemene

informatie over de wettelijke regelingen zelf? Zijn daarvoor afzonderlijke steunpunten nodig? Kan dan niet worden volstaan met het leggen van folders op postkantoren? Als een steunpunt eventueel ook de behandeling van bijzondere gevallen ter hand moet gaan nemen, rijst de vraag of er genoeg van zulke bijzondere gevallen zijn om een dicht netwerk van goed bemande steunpunten verantwoord te achten.

De motivering om over te gaan tot omvorming van de autonome Raden van Arbeid in districtskantoren van de Sociale Verzekeringsbank (SVB), kwam het lid van de R.P.F.-fractie voldoende onderbouwd voor. Het in werking treden van de nieuwe Wet op de Studiefinanciering en het voortgaand automatiseringsproces zullen immers leiden tot een sterke vermindering van het aantal arbeidsplaatsen, zodanig dat terecht de doelmatigheid van een zelfstandig voortbestaan van de Raden van Arbeid ter discussie kan worden gesteld. Als bijkomende factor dient genoemd te worden dat het wenselijk is de uitvoeringsorganisatie van de sociale verzekeringen te stroomlijnen en te vereenvoudigen. Met name op dit laatste aspect is door het hier aan het woord zijnde lid meer dan eens gewezen tijdens de parlementaire behandeling in de Kamer van de stelselherziening sociale zekerheid.

De memorie van toelichting gaat in op de mogelijkheden om te komen tot een mutatiesysteem in plaats van het aanvraagstelsel inzake de Algemene Kinderbijslag Wet (AKW). Het R.P.F.-fractielid vroeg wanneer dit systeem in werking zou kunnen treden en hoeveel arbeidsplaatsen gemoeid zouden zijn met een intensieve controle binnen het mutatiesysteem. Wat moet overigens worden verstaan onder «intensieve controle»?

3. De gevolgen voor de werkgelegenheid

Een belangrijke overweging van het kabinet voor deze deelreorganisatie, waarmee de C.D.A.-fractieleden instemden, bestaat uit de totstandkoming van een beter perspectief voor een personeelslid om de gevolgen van werkvermindering en automatisering te kunnen opvangen. Zij wilden over de volgende aspecten nog ingelicht worden:

- a. Welke zijn op dit moment de schattingen van de werkgelegenheid op de districtskantoren/steunpunten na de automatiseringsfase van de AKW, respectievelijk AOW/AWW?
- b. Hoeveel arbeidsplaatsen zijn gemoeid met het overbrengen van de gevalsbehandeling van de AOW/AWW naar de districtskantoren?
- c. Welke is de gemiddelde aflooptermijn van de tijdelijke arbeidscontracten en hoeveel arbeidscontracten vervallen bij de overgang naar de SVB?
- d. Waaruit bestaan de in voorbereiding zijnde maatregelen om het vertrek van medewerkers te stimuleren?

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren zich ten volle bewust van de onrust onder het personeel van de Raden van Arbeid over de toekomstige werkgelegenheid en de rechtspositie in de toekomst. Niet voor niets hadden zij bij het wetsvoorstel over de studiefinanciering al aangedrongen op een mogelijke betrokkenheid van de Raden van Arbeid, ook omdat in de studiefinanciering begrippen als «economische eenheid» en inkomens- toets een rol spelen. Het aantal werknemers van de Raden van Arbeid dat feitelijk bij vervulling van vacatures bij de diensten van het ministerie in Groningen een arbeidsplaats heeft kunnen verkrijgen was deze leden ernstig tegengevallen. Welke effecten voor de werkgelegenheid van het personeel van de Raden en van de Bank ontstaan bij aanvaarding van dit wetsvoorstel. Hierbij ware ook aandacht te besteden aan degenen, die thans een tijdelijke arbeidsplaats hebben. Wat zijn de gevolgen voor het personeel, rekening houdend met onder meer de uitbreiding van het aantal taken bij de AOW, indien verdere behandeling van het wetsvoorstel

thans geen doorgang zou vinden en zou worden uitgesteld totdat de discussie over de uitvoeringsorganisatie van de sociale zekerheid in een zodanig stadium is geraakt dat de positie van de Raden van Arbeid in samenhang met de overige voorstellen voor de uitvoeringsorganisatie zou kunnen worden gezien?

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden niet begrepen dat verheffing tot wet enig positief effect zou hebben voor het personeel dat werkzaam is bij de Raden van Arbeid. Indien zij dit anders moesten zien, zouden zij daar graag nadere informatie voor verkrijgen.

De leden van de fractie van D66 vroegen zich af of het onder 3.5 in Kamerstuk 19 545, nr. 7 gegeven antwoord geen aanleiding geeft te veronderstellen dat ook zonder dit wetsvoorstel een gecoördineerd personeelsbeleid gevoerd kan worden?

Indien het niet (verder) in behandeling nemen van het wetsvoorstel geen directe gevolgen heeft voor de huidige personeelsformatie bij de Raden van Arbeid, komt de opmerking dat op korte termijn duidelijkheid is geboden over de positie van de Raden van Arbeid toch in de lucht te hangen, of zagen deze leden dat verkeerd? Het proces dat ervaren medewerkers van de Raden van Arbeid van werkring veranderen wordt huns inziens niet beïnvloed door dit wetsvoorstel, maar wel door de omvang en het niveau van de werkgelegenheid bij de Raden van Arbeid, en deze staan weer onder invloed van de ontwikkelingen in het kader van de demografische verzekeringen.

De vraag naar de netto-personele gevolgen van het afschaffen van de kinderbijslag voor boven 18-jarigen, de automatisering van de kinderbijslagadministraties en de invoering van een inkomenstoets bij de AOW (en straks misschien ook bij de AWW) wordt in de memorie van toelichting onvoldoende duidelijk behandeld. Gesteld wordt dat het aantal gedwongen ontslagen tot een minimum beperkt moet blijven. Dat is zo evident dat dit niet vermeld had hoeven te worden. Belangrijk is echter wat nog een aanvaardbaar minimum wordt geacht. Het totaal aantal werknemers dat bij deze operatie betrokken is bedraagt ruim 3100. Er zullen \pm 1500 werknemers overblijven. Circa 100 personen zullen geplaatst kunnen worden bij de Dienst studiefinanciering in Groningen. Dat betekent dat bijna de helft van het overige personeel via natuurlijk verloop zou moeten afvloeien, willen er geen gedwongen ontslagen vallen. Bij een normale leeftijdsopbouw van een personeelsbestand is het jaarlijks verloop wegens pensionering 2%. Wanneer over drie jaar de automatisering voltooid is, is het natuurlijk verloop wegens pensionering 6%. Wanneer we tussentijds ontslag meerekenen en het totale verlooppercentage op het dubbele van die 6% brengen, betekent dit dat in de overgangperiode 12% van het personeel zonder problemen kan afvloeien. Nu zal het tussentijds ontslag aanmerkelijk hoger liggen bij een dergelijke herstructureringsoperatie. Indien zou worden uitgegaan van een verloop van 20% moet toch nog circa 30% van het personeel, 450 man, gedwongen worden ontslagen. Is deze berekening bij benadering juist? Zo ja, wordt dit aanvaardbaar geacht en welk alternatief aan werkgelegenheid kan deze mensen eventueel worden geboden?

Het kernprobleem in het voorliggend wetsvoorstel concentreert zich op het zoveel mogelijk beperken van de werkgelegenheidsgevolgen, zo merkte het R.P.F.-fractielid op. Immers, goedwongen ontslagen zijn niet geheel uit te sluiten, terwijl tevens de financiering van een afvloeiingsregeling moet worden gevonden binnen de beschikbare ruimte, indien althans de SVB en Raden van Arbeid zullen vallen onder de werking van de WAGGS. Nadere informatie hieromtrent zou het aan het woord zijnde lid op prijs stellen. Valt bij benadering in een tijdschema aan te duiden op welke tijdstippen welke aantallen personeelsleden zullen moeten afvloeien,

onderscheiden naar personeel in vaste en in tijdelijke dienst? Hoeveel arbeidsplaatsen zal de uitvoering van de overgangsregeling van kinderen van 18 jaar en ouder die buiten de Wet op de Studiefinanciering vallen (tijdelijk) vergen? Kunnen meer gegevens worden verschaft over de looptijden van de tijdelijke arbeidscontracten, met het oog op personeels-leden, wiens tijdelijk contract telkenmale is verlengd?

Welke financiële gevolgen zouden verbonden zijn aan het onverkort uitvoeren van de bestaande wachtgeldregeling? Over het toekomstige takenpakket van de nieuw te vormen districtskantoren bestaat nog veel onzekerheid. In vervangende werkgelegenheid voor de districtskantoren zou onder meer voorzien kunnen worden via de concentratie van de gevalsbehandeling in het kader van de AOW en AWW. Aan de overdracht van welke werkzaamheden wordt dan meer specifiek gedacht, op welke termijn zou dit zijn beslag kunnen krijgen en hoeveel arbeidsplaatsen zouden daarmee gemoeid kunnen zijn? Gesteld dat de deconcentratie op redelijke schaal zou plaatsvinden, is het dan nog noodzakelijk tot realisatie van de nieuwbouw voor de SVB over te gaan? Hoever is de uitwerking van de intentieverklaring tussen de SVB en het bestuur van de Vereniging van de Raden van Arbeid gevorderd, zo vroeg het lid van de R.P.F.-fractie ten slotte.

4. Rechtspositionele gevolgen

De leden van de P.v.d.A.-fractie verzochten een nadere uitwerking van de stellingname dat, voor zover aan het Sociaal Statuut financiële gevolgen zouden zijn verbonden, deze in de beschikbare ruimte conform de WAGGS zou moeten worden gevonden. Naar hun indruk zou de door het kabinet vastgestelde ruimte in het kader van de WAGGS zeker te krap zijn om dergelijke budgettaire gevolgen op te vangen. Zij zouden een nader inzicht in de mogelijke financiële gevolgen – zoals bij voorbeeld wachtgeldregelingen – op prijs stellen alsmede een indicatie in welke ruimte een dergelijk financieel beslag zou moeten worden gevonden. Zij waren voorshands van oordeel dat, waar uit voorstellen van de regering zelve extra financiële lasten kunnen voortvloeien voor Raden en Bank, ook extra middelen ter beschikking moeten komen om deze gevolgen op te vangen.

Voorts zouden deze leden een nader inzicht willen hebben in de invloed en zeggenschap van het personeel van de Raden op het arbeidsvoorwaardenbeleid. Gesteld wordt dat de arbeidsvoorwaarden door de SVB zullen worden overgenomen en waarna het bestuur van de SVB, conform de wet, verder over de arbeidsvoorwaarden zal onderhandelen. In dit kader verwezen deze leden naar de toelichting bij artikel XIV, vierde lid.

Is het waar dat voor personeel dat in dienst is bij de Raden van Arbeid bij eventueel eervol ontslag niet, zoals in artikel 96 van het ARAR, alleen te maken hebben met overtolligheid als gevolg van het dienstvak of een onderdeel daarvan, maar dat voor hen een bredere ontslagbescherming geldt (artikel 93 Reglement personeel Raden van Arbeid)?

De leden van de P.v.d.A.-fractie achtten de gevolgen van dit wetsvoorstel voor de positie van de voorzitters van de Raden van Arbeid onderbelicht. Thans zijn de voorzitters benoemd, na aanvaarding van dit wetsvoorstel zullen de voorzitters in dienst van de SVB komen. Wat betekent in concreto de zin: «dat hun rechtspositie hetzelfde blijft, totdat het bestuur van de SVB krachtens artikel 10 van de Wet op de Sociale Verzekeringsbank de arbeidsvoorwaarden zal hebben vastgesteld (memorie van toelichting, blz. 11). De toelichting op artikel XIV, tweede lid, gaf hun daarvoor onvoldoende informatie.

De voorzitters van de Raden van Arbeid zijn door de Kroon benoemde rijksambtenaren. Hun materiële rechtspositie is vastgesteld door de Kroon. In de koninklijke besluiten terzake is steeds bepaald dat ARAR en BBRA van toepassing zijn. Naast de eigen verantwoordelijkheid van de

minister voor deze benoemde voorzitters is het dus relevant wat in het ARAR (artikelen 57 en 96) is geregeld. Of er is sprake van een dienstbelang, waarbij de ambtenaar een passende andere standplaats kan worden geboden (artikel 47) in welk geval de ambtenaar persoonlijk wordt gehoord of er is sprake van overtolligheid (artikel 96).

In het voorliggend wetsvoorstel is merkwaardigerwijze sprake van ontslag en van rechtswege indiensttreding als directeur van een districts-kantoor. Indien herplaatsing mogelijk is verbied het ARAR (artikel 96, tweede en zesde lid) ontslag. Wat is de achtergrond van artikel XIV, tweede lid, zo vroegen de leden van de P.v.d.A.-fractie. Juist waar de belangen van de door de Kroon benoemde ambtenaar en die van de organisatie wel eens niet volledig parallel kunnen lopen achtten deze leden een grondige onderbouwing van het wetsvoorstel op dit punt noodzakelijk.

Ook de feitelijke informatie zagen zij graag aangevuld. Hoe groot is het aantal voorzitters dat binnen afzienbare tijd met pensioen gaat? En hoelang is de afzienbare tijd. Een staatje met deze gegevens leek de leden van de P.v.d.A.-fractie zinvol, te meer waar zij meenden dat slechts voor twee voorzitters van Raden van Arbeid het pensioen op korte termijn in zicht is. Maar los daarvan, achtten zij het aantal niet van belang voor de vraag of de gevolgen voor de rechtspositie van door de Kroon benoemde ambtenaren goed is geregeld.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen welke garantie er is dat werkzaamheden worden overgeheveld van de SVB naar de nieuwe te vormen districtskantoren zoals beoogd? Zij vonden dat het kabinet de indiensttreding van de voorzitters bij de SVB wel erg gemakkelijk voorstelt. Anders dan het personeel van de Raden van Arbeid zijn de voorzitters door de Kroon benoemde ambtenaren. Is over hun nieuwe positie overleg met hen gepleegd en zo ja, hebben zij met de voorgestelde handelwijze ingestemd?

De leden van de fractie van D66 wilden graag vernemen of er al overeenstemming bestaat tussen de SVB en de SVr over het Sociaal Statuut, en welke middelen ter beschikking zijn gesteld om de budgettaire ruimte voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden te vergroten. In hoeverre is in het Sociaal Standpunt de garantie opgenomen dat ontslagen werknemers aanspraak kunnen maken op de Rijkswachtgeldregelingen zoals die luiden in 1984? Is, evenals dat het geval is in de circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken (nr AB 86/u813 van 4 juni 1986), een garantie opgenomen dat eventuele toekomstige nadelige wijzigingen van de wachtgeldregelingen buiten toepassing blijven voor de categorie 57,5-jarigen? Is bij de afvloeiingsregeling op grond van artikel 96 van het ARAR rekening gehouden met de gevolgen van de uitvoering van de motie-Groenman (17 600-XV, nr. 32), die beoogt de positie van vrouwelijke ambtenaren te versterken, en waartoe thans een concept-algemene maatregel van bestuur voorligt bij de Kamer? In hoeveel gevallen van ontslag als gevolg van de verminderde taken van de Raden van Arbeid betreft het overigens vrouwelijke werknemers? (Te denken valt aan het verlies aan werkgelegenheid in de kinderbijslagsector van 80%.)

De leden van de fractie van D66 wilden bij de opmerkingen van de bewindsman onder punt 4.6 en 4.7 van Kamerstuk 19 545, nr. 7 de volgende kanttekeningen maken. Door het kabinet wordt huns inziens voorbijgegaan aan de bijzondere positie van de voorzitters van de Raden van Arbeid, die van rechtswege benoemd zijn en in die zin onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van de regering vallen. De materiële rechtspositie van de voorzitters van de Raden van Arbeid moet worden vastgesteld door de Kroon. Voor de gevolgen van hun rechtspositie is derhalve het ARAR bepalend, en wel de artikelen 47 en 96. De aan het woord zijnde leden vroegen een nadere beschouwing van de minister

over de afzonderlijke positie van de voorzitters van de Raden van Arbeid, opdat zij konden beoordelen of de algemene beginselen van behoorlijk bestuur ten aanzien van deze functionarissen voldoende worden nagekomen.

Binnen het kader van de toelichting op de rechtspositionele gronden wordt wel abrupt gesteld dat reeds nu kan worden medegedeeld, dat het verzoek om extra ruimte zeker niet in de vorm zoals dit is neergelegd in het Sociaal Statuut kan worden gehonoreerd. De leden van de fractie van de S.G.P. zouden hierop toch graag een nadere toelichting ontvangen.

5. Dereguleringsaspecten

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden een zo simpele opvatting van deregulering: «centralisatie», niet verwacht na alle discussies en nota's over deregulering. Zij hadden twijfels bij de vermindering van de noodzaak tot regelgeving in de voorgestelde constellatie. Zij vreesden dat juist het bestuur bij circulaire kan toenemen. Ook vreesden zij dat voor de cliënt de uitvoering en de beroepsmogelijkheid onduidelijker wordt naarmate de beslissing over toekenning van een uitkering niet meer geschiedt door het kantoor in de periferie maar door een centraal hoofdkantoor. Zij zouden ook op dit punt een nadere argumentatie op prijs stellen.

De leden van de V.V.D.-fractie kregen bij deze passage in de memorie van toelichting de indruk dat deregulering ten onrechte is verward met centralisme. Een nadere beschouwing kwam hen gewenst voor.

De voorzitter van de commissie,
Kraaijeveld-Wouters

De griffier van de commissie,
Van der Windt